de hemel voer? Het was nu enkel gloed. En daarachter lag een vreemd heldere oceaan... Dat is de glazen zee, dacht Abel. En de naar binnen gekeerde blik van een ziener kwam in zijn oogen."

„De nacht heeft zijn adem over het brandende schip laten gaan... er zijn diepe paarse plooien in de gloeiende zeilen gevallen. — Uw goedheid, Heer, begint Abel... — Uw goedheid, Heer, is hemelhoog"... De anderen begrijpen. „De klank van de psalm vlood traag over het water, wijd over de velden was het geluid te hooren."

De natuur is bij Van Eerbeek dus niet een zelfstandige, min of meer indifferente grootheid (zooals b.v. in Zola's „La Terre"), waarvan een Fransch dichter (veel vroeger) zong:

„La nature se rit des souffrances humaines,
Ne contemplant jamais que sa propre
grandeur"...

neen, ze is hier bij Van Eerbeek partij in het geding, dat onder de menschen wordt gevoerd. Ze helpt mee om hun gedachtenprocessen vrij te maken en het heimelijke te openbaren. Wel verraadt ze haar ongenoegzaamheid, doordat ze zich laat „naasten" door den mensch, die zich een visie van haar vormt, welke sterk persoonlijk gekleurd is, zoodat de natuur tegelijk den bijgeloovige tot schrik en den geloovige tot troost kan worden, maar hierin bevestigt ze de waarheid van de Schrift, dat de mensch heer is over het geschapene, al was het maar in zijn natuurver-„beeld"-ing. Sjoerd wil bedriegen en de natuur komt hem in het gevlij; Abel wil psalmzingen en de wolken schikken zich op hun tijd wel zoo, dat het loflied een uitweg vindt. Zie, dit is, naar mijn meening, een Christelijke wijze van natuurbeschouwen en natuurgebruik in een roman. Want in het boek rangschikken de dingen zich vanzelf zóó, dat ze de superioriteit van de Christelijke natuurvisie boven die van de heidensch-bijgeloovige demonstreeren: compositie en strekking blijken ook hier weer twee zijden te zijn van dezelfde zaak.

Zelden of nooit heb ik een boek gelezen, waarin het natuurgebeuren zoo organisch in het geheel is opgenomen en waarin de Christelijke strekking [1]) zoo vanzelve van binnen uit zich naar buiten verwerkelijkt. En ze culmineert in een dáád van verzoening en zelfverloochening van een, die de minste wil zijn, ofschoon hij van nature de meeste (de vader) is. De alledaagsche, provinciale levenswerkelijkheid; het stille spel van de natuurdingen en de geestelijke worsteling van kwaad en goed, de drie sferen, waarover dit boek zich uitstrekt, zijn niet alleen nergens te scheiden, maar komen tegen het slot als in een brandpunt samen. „De gezichten glansden". Schippersgezichten, zooals ze waren, overglansd door van buiten over hen vallend licht, zooals dat licht slechts nu en dan is. Want er staat „het leek een wonder". Maar meteen IS het wonder daar.. Abels gezicht glanst van binnen uit en straks ook de gezichten van de anderen. Het wonder, dat is de „hemelhooge" goedheid Gods; het wonder, dat is hierna de glazen zee.

„De klank van de psalm vlood traag over het water. Wijd over de velden was het geluid te hooren."

Zoo verklinkt dit boek als een harpaccoord, dat zich alzijds voortplant naar het onhoorbare, zoodat ge nog luistert, als het reeds stil geworden is.

En nu wil ik niet meer over „gebreken" spreken, maar liever hopen, dat ik u iets heb kunnen toonen van de goede schoonheid van dit werk. Allerlei gedachten verdringen zich nog, maar we moeten dit stuk besluiten. God zij dank voor de rijke mogelijkheden van een Christelijke letterkunde in Holland, ja het Holland van heden. Dank zij Zijn „hemelhooge" goedheid.

C. RIJNSDORP.

1) Mijn dankbaarheid geldt hier in de eerste plaats de zuiverheid van de Christelijke strekking, waartoe ook behoort, dat de schrijver geen grein apologie méér geeft, dan hier verantwoord is.

HET BOEK VAN DE WEEK

„Christus' Antwoord op het Communisme". [1])

(E. Stanley Jones.)

In zijn boek „Ontredderde Wereld" zegt de bekende Russisch-Amerikaansche journalist, Maurice Hindus, dat de bolsjewiki in het werken voor de gemeenschap, zooals zij dat hebben georganiseerd, een van de voornaamste middelen zien om den godsdienst uit de harten der menschen te verdrijven. De werkers worden bezield door „het geloof in nieuwe tijden, in een nieuwe beschaving, in een nieuw geluk en voor nieuwe menschen — hier op deze aarde, nu en voor alle stervelingen". Volgens Hindus is dat geloof voor hen, die er deel aan hebben, „een werkelijkheid en een macht, die boven al het andere uitgaat in hun leven, boven alles wat de menschheid hun te geven heeft" en hij noemt den bolsjewistischen veldtocht tegen den godsdienst „een goed voorbereide poging om er alle beteekenis en aantrekkingskracht aan te ontnemen", „een uitdaging, zooals de godsdienst nog nooit te beantwoorden heeft gehad, in geen enkel land".

Het „Groot Offensief", de naam waarmede de schrijver in een later verschenen werk het „Vijfjaren-plan" karakteriseert — richtte zich daarom ook tegen de religie in al haar verschijningsvormen. Alle lichamelijke en geestelijke energie, waarover de Rus beschikte, moest hij in dienst stellen van het Plan: de strijd met de aarde om de schatten die zij bevatte, eischte immers al zijn krachten op. Wie wilde meehelpen om de nieuwe wereld te bouwen, moest God verlaten. „De aarde had hem weder", hem werd geen vrijheid gegeven om nog „aan een hemel te gelooven". [2])

Evenals Hindus ziet ook Stanley Jones in het maatschappelijk werk van het bolsjewisme een groote bedreiging voor het Christendom. Want „het communisme kritiseert niet alleen het Christendom, zooals velen dat in het verleden hebben gedaan, maar het stelt er een program tegenover, tot in bizonderheden uitgewerkt".

Bij een reis door Rusland is de Amerikaansche zendeling, wiens werk in Britsch-Indië zooveel bekendheid heeft verkregen, diep onder den indruk gekomen van de kracht, die het communisme ontwikkelt. Hij heeft daarom gezocht naar het antwoord op de verkondiging van de boodschap der proletarische revolutie, naar de tactiek die het verder voortdringen van het „marxistisch atheïsme" zou kunnen verhinderen; het resultaat van zijn zoeken deelt hij ons nu mede in een boek: „Christus' Antwoord op het Communisme".

Het program van het Russische communisme heeft, volgens Stanley Jones, over de geheele wereld een verlangen gewekt naar een nieuw maatschappelijk systeem, het is voor sommigen zelfs de uitwerking van een christelijk beginsel: „de Russische communisten weten op een onchristelijke wijze iets te bereiken, dat de christenen hadden moeten doen, maar waartoe deze niet in staat zijn gebleken". Stanley Jones vergelijkt de communisten met den zoon uit de gelijkenis, die weigerde om in den wijngaard van zijn vader te werken en die tóch ging, terwijl de Christenen hem dikwijls doen denken aan dien anderen zoon, die beloofde dat hij gaan zou, maar die zijn belofte niet hield. „Want we hebben gezegd, dat wij in zouden gaan tot het Koninkrijk Gods en het zouden vestigen op aarde, maar we hebben in plaats daarvan iets anders gevestigd". De schrijver aarzelt zelfs niet om het eigen oordeel over Rusland te leggen op de lippen van Christus, Dien hij langs de Russische wegen ziet trekken om herhaaldelijk Zijn instemming te betuigen met hetgeen Hem wordt getoond. „Ik denk, dat Hij Zijn goedkeuring zou hechten aan de poging om een maatschappij te bouwen, waar geen parasieten meer zijn, die leven ten koste van de anderen, zonder zelf te werken of iets te presteeren... aan het schoolsysteem, waar de kinderen den geheelen dag blijven en verzorgd worden, terwijl de ouders aan 't werk zijn (!)... aan de volksrechtbank, waar in een atmosfeer, die vrij is van wettelijke haarkloverij, vragen worden beoordeeld naar billijkheidsgronden... aan het gevangenissysteem van de Sovjets, gevangenissen zonder muren, zonder wraakgedachte, zonder brandmerk, waar de inwoners vrij zijn weg te loopen, als ze dat willen, maar ze doen het niet (!)... aan een poging, een maatschappij te stichten die gegrond is op coöperatie en niet op concurrentie, waar niet het succes van den een het ongeluk van den ander beteekent..... Op „dienzelfden weg" laat hij Christus straks ook afkeurende oordeelen over Rusland uitspreken.

Steeds *machtiger klinkt het loflied*. In vervoering roept Stanley Jones uit: „Christus is toch opgestaan! Zijn geest herleeft in de warme liefde voor alle onterfden, in het geloof aan de eenvoudigen en ontwikkelden, in het openstellen van de voorrechten die vroeger slechts voor enkelen bestemd waren, voor allen, die werken willen. Ik had het gevoel, dat dit alles meer te maken had met den geest van Christus dan de pracht en de glorie van de gesloten kathedralen". In een ware geestesverrukking aanschouwt hij een zwaren steen, die voor de gesloten deur van een der gegrendelde kerken was gelegd, de gedachte overweldigt hem dat die steen misschien genomen was van het graf van Christus, waardoor het voor den Gestorvene „gemakkelijker zou zijn om op te staan uit het graf en terug te keeren tot zijn oorspronkelijken geest...."

Heel dat kostelijke program der Sovjets wordt, volgens den schrijver, uitgevoerd met een overtuigingskracht, en een enthousiasme, zooals bijna nergens op aarde wordt gevonden. De werkers gelooven met hun heele hart in het ideaal, dat hen vervult, ze zijn bezield met een brandend verlangen om hun taak te volbrengen, zij staan optimistisch tegenover het leven, de deuren zijn wijd open, een grootsche toekomst wacht hen, zij verbreiden met vreugde de blijde boodschap van het communisme-dat-de-wereld-overwint.

Wellicht rijst nu de vraag, waarom nog weerstand moet worden geboden aan een stelsel, dat „zooveel bevat wat met het christelijk beginsel in overeenstemming is... dat God misschien gebruikt om het Christendom te wekken tot iets, dat het in zijn eigen evangelie verwaarloosd heeft." Waarom is een verzet noodig, waarom bevorderen wij niet met alle kracht de komst van de Sovjetheerschappij?

Stanley Jones heeft een antwoord op die vragen. Heel het bolsjewistisch program wordt tenslotte beheerscht door den geest van een materialistisch-atheïstische wereldbeschouwing. Indien dit atheïsme de leiding neemt bij de „verandering der wereld", is het met het Christendom gedaan, zullen de ooren voortaan gesloten blijven, wanneer het Evangelie wordt verkondigd. „Ik ben er van overtuigd", zegt de schrijver, „dat het Christendom een crisis tegemoet gaat, misschien wel een beslissende crisis. Zoo niet onze generatie dan toch op zijn laatst die van onze kinderen zal te kiezen hebben tusschen het materialistisch-atheïstische communisme en het Koninkrijk Gods op aarde... Het Koninkrijk van den Atheïstischen Massamensch en het Koninkrijk Gods staan beide voor de poort der wereld en kloppen aan. Misschien zal onze generatie moeten beslissen, welke van die twee zal worden aanvaard". Wij worden tot een keuze en tot een krachtig antwoord gedwongen.

Argumenten helpen niet, met redeneeren komen we niet verder: „Tegenover een radicale beweging moeten wij een wijzer en beter radicalisme stellen. Wij moeten iets beters weten te stellen tegenover het Marxistisch communisme, of wij worden er door overwonnen"; onze vrijheid kunnen we slechts behouden door „het scheppen van een betere samenleving, van een beter maatschappelijk systeem". „De eenige manier hen te verslaan is hen te overtreffen [3])..... we moeten ons een programma weten te veroveren voor een wereldhervorming, want de toekomst is aan 't systeem dat het meeste voor de menschheid doet. Tegenover het realisme van het Marxistisch communisme moeten we een dieper en meer omvattend realisme zetten, het realisme van 't Koninkrijk Gods op aarde". [3])

Het antwoord van Stanley Jones voorziet een „Christelijk Plan" voor welks samenstelling en uitvoering „een leger van denkers en werkers noodzakelijk is". Er is slechts weinig tijd beschikbaar: „Als Rusland zijn achterstand inhaalt en de andere landen voorbij begint te streven (en dat zal waarschijnlijk binnen tien jaar het geval zijn), dan zullen velen de oogen opengaan..... Men hoopt in 1937 den levensstandaard te hebben verdubbeld en wanneer zij met hun tweede vijfjarenplan even goed slagen als dat met het eerste plan het geval is geweest, dan zullen zij hun doel bereiken. Dan zal hun levensstandaard op één lijn komen te staan met die van het Westen. Ik waag het te voorspellen, dat er dan in het Westen een groote crisis zal ontstaan. Want dat is een argument, dat alle onterfden zullen verstaan".

* * *

Wie nu onder den indruk van al dien lof over het maatschappelijk werk der Sovjets en van al de voorspellingen van de aanstaande overwinning der wereld door het communisme, verder leest in het boek van Stanley Jones, zal zich dikwijls afvragen of wel steeds dezelfde schrijver aan het woord is. Want met dezelfde vrijmoedigheid waarmede het „Sovjet-werk" wordt geprezen, wordt het ook veroordeeld. De vrees dat het spoedig de wereld zal veroveren, wisselt af met de zekerheid dat het tengevolge van de eigen gebreken ten onder zal gaan.

„De bolsjewisten", schrijft Stanley Jones, „hebben het bloed van anderen vergoten, hebben anderen doen lijden om daardoor hun nieuwe samenleving te vestigen. Zij veroverden door hun meedoogenloosheid gemakkelijk de plaatselijke heerschappij in Rusland, maar op hetzelfde oogenblik vernietigden zij hun mogelijkheden voor een veroveren van de geheele wereld" [3]), zij hebben „de wraak opgenomen in hun programma, zij hebben wraak genomen op de bourgeoisie tot in het tweede geslacht; de kinderen der vroegere bourgeoisie deelen niet in de rechten en voordeelen van de kinderen uit het proletariaat, tenzij ze hun ouders verloochenen.... 't Is dus juist door zijn kwaadaardigheid, dat het Russische communisme betrekkelijk gemakkelijk zijn doel bereikte: allen, die het niet daarmede eens waren, heeft het eenvoudig opzij gezet. Maar terwijl het daardoor, althans voor het oogenblik zijn leven in Rusland zelf gered heeft, heeft het dit in de overige wereld verloren. [3]) Want wat „de mensch zaait, dat zal hij ook maaien": haat wekt haat, wraak wekt wraak... wie het geweld gebruikt bij de oplossing van een probleem, raakt dat geweld niet meer kwijt. Middelen verdwijnen niet bij het gebruik, maar worden opgenomen in het doel".

1) De Engelsche titel is: „Christ and Communism".

2) V.g. Prof. Bonger: „De aarde heeft mij weder", mag en moet het socialisme van nu zeggen — een ieder zijn vrijheid latend om ook nog aan een hemel te gelooven." (Soc. Gids, 1927.)

3) Wij spatieeren.

Met instemming haalt Stanley Jones eenige woorden aan van Einstein, die deze geleerde ook op Rusland toepast: „Ik ben er van overtuigd, dat elk autocratisch systeem van geweld onvermijdelijk wordt gevolgd door degeneratie, want geweld trekt onvermijdelijk de slechte elementen in een volk aan. De tijd heeft bewezen, dat zelfs de meest superieure tyrannen altijd gevolgd worden door schurken." [3])

Het meest verbaast de schrijver ons na al het voorgaande, wanneer hij op eenmaal zegt dat het „dwaasheid is om te spreken van een bereiken van een christelijk doel met marxistische wapenen, en dezelfde, die met zekerheid spreekt over het welslagen van het nieuwe vijfjarenplan, waarschuwt ons later, dat we er in moeten slagen om de nieuwe constructie van de wereld te stellen onder Gods leiding en macht, want anders „loopt alles in de war, zooals nu in Rusland de boel in het honderd schijnt te loopen." [3])

Neen, opeens is er geen sprake meer van eenig vertrouwen: „Het communisme leeft op 't oogenblik van een stroovuurtje van optimisme, in den grond is het cynisch. Een eeuw van scheppend-sociale kracht is nooit tot bloei gekomen [3]) op den stam van het cynisme."

Stanley Jones wisselt uitroepen van bewondering af met kreten van afgrijzen, beide reeksen van exclamaties hebben menigmaal betrekking op hetzelfde object. Soms richt hij zich tegen het Marxisme op een wijze, die de meest felle tegenstander hem niet zou verbeteren: „In de moraal van het bolsjewisme is de bitterheid, de haat en de wraakgedachte van Marx, den stichter, opgenomen... Dezen geest van den stichter vinden we terug in het geheele systeem, en het gif ervan heeft groote bloedvlekken van haat en wraak gevormd op het kleed van het communisme, die er uitzien als wonden, en ook in geest en wezen bloedvlekken zijn. En ze zijn nog ongenezen." [3])

De impulsieve natuur van den schrijver drijft hem tot een reeks uitspraken, waarin de eenheid wordt gemist. Zijn aphorismen werken daardoor verwarrend en verliezen hun kracht.

Het ideaal, dat Stanley Jones zich stelt, wordt evenmin bevorderd door de wijze waarop hij de sociaal-economische structuur van Rusland en van de Westersche samenleving teekent. De voorstelling, die hij geeft, is wel zeer simplistisch. Met geen woord rept hij over de gecompliceerde economische politiek van Stalin; over haar afwijkingen van het zuivere communistisch karakter, b.v. op het gebied van de loonen en van de distributie der goederen, lezen we niets. Stanley Jones schijnt slechts dat ééne verlossende woord: coöperatie te kennen en hij meent waarlijk met dat woord het huidige Rusland te kunnen karakteriseeren, hetgeen hem wel niet verhindert om één keer de Russische maatschappelijke organisatie een door den Staat gesocialiseerd kapitalisme te noemen. Wie, zooals hij, het bolsjewisme afwijst om het gebrek aan vrijheid, om den dwang, om de meedoogenloosheid, om al het ruw vergoten bloed en om den materialistisch-atheistischen grondslag, mag niet tegelijkertijd een samenleving, die doorwoekerd is met zulke gebreken, eeren als een „maatschappij met een zedelijker grondslag dan die van het Westen", mag haar zelfs geen oogenblik een coöperatie noemen. En evenmin is het boek van Stanley Jones geschikt om den lezer ook maar bij benadering een zuiveren indruk te geven van de Westersche samenleving. Het beeld dat daarvan is geteekend, bestaat slechts uit een enkele lijn, die forsch is getrokken, waardoor het geheel aandoet als een carricatuur. Die samenleving is niet te verklaren uit het zelfzuchtig streven om rijk te worden en de zwakken te vertrappen, in haar leeft niet alleen „het winstbejag en de concurrentie". Is het rechtvaardig om te zeggen dat het „surplus van de industriewinst, die behoorde te worden aangewend om het levensniveau van velen omhoog te brengen, gebruikt wordt om van één man een berg te maken"? In onze samenleving met haar dynamisch karakter, met haar veelheid en verscheidenheid van motieven, zijn lang niet altijd „de bergen ontstaan ten koste van de dalen", vinden we zeker niet steeds „aan den voet van elken berg van financiëel succes het dal der financiëele nooden". De processen die haar gedaante hebben gevormd, kunnen met eenvoudige geologische beelden niet worden weergegeven.

Stanley Jones roert ongetwijfeld zeer gewichtige vraagstukken aan, hij legt menigmaal den vinger op de wondeplekken in onze samenleving, hij doet ons soms op een indrukwekkende wijze luisteren naar de stem der „onterfden".

Maar wie de noodklok luidt, wie de Christenen van alle landen wil samenroepen om hen te bewegen als één man te strijden voor hun Koninkrijk, moet aan de schare betere voorlichting geven omtrent de gevaren, die hen van binnen en van buiten bedreigen, dan Stanley Jones in zijn nieuwste boek doet. Belangrijke gedeelten zijn slechts — helaas — geschikt om verwarring te stichten.

De principiëele bezwaren tegen menige uiteenzetting en oplossing, die hij geeft, zijn bovendien talrijk; we denken b.v. aan zijn begrip „Koninkrijk Gods". Wij moeten die bezwaren nu laten rusten, vele aangehaalde zinnen zullen bij de lezers reeds sterke tegenspraak hebben ontmoet. De wijze waarop hij Christus laat oordeelen over de Russische toestanden en de voorstelling die hij daarvan geeft, is eigenlijk verschrikkelijk. Waartoe moeten toch zijn oppervlakkige formuleeringen dienen, wie geeft hem het recht hier in den naam van Christus te spreken? En wat moeten we denken van zijn verrukking over „Christus' opstanding in Rusland"? Er zijn grenzen!

Men leze echter het boek zelf om een volledigen indruk te krijgen van hetgeen de schrijver ziet als de „eisch van den dag" en oordeele.

A. B. t. B.

3) Wij spatieeren.

ZENDING EN EVANGELISATIE

Abessynië en de Zending.

Vanouds was Abessynië een christelijk land. In het begin der 4de eeuw is daar het christendom gebracht vanuit Egypte. Afhankelijkheid van de Egyptische kerk had tengevolge, dat de daar heerschende monophysietische geloofsbelijdenis ook in Abessynië overgenomen werd. Dat is tot op vandaag zoo gebleven.

Geen wonder dan ook, dat Rome in den loop der eeuwen telkens getracht heeft deze scheurkerk weer aan zich te onderwerpen. De groote kans daartoe heeft de Roomsche Missie gehad omstreeks 1500. De Portugeezen redden toen het rijk van den Negus van een dreigende Mohammedaansche vloedgolf, vroegen voor hun hulp echter de onderwerping aan Rome. Deze werd beloofd.

1541 kwamen de eerste Jezuieten in het land, die er een eeuw lang hebben gewerkt onder Roomsch geworden vorsten.

De nationalistische reactie daartegen werd echter te sterk. De Roomsche missionarissen werden gedwongen het land te verlaten.

Zoo kon de oude kerk zich handhaven. In het tegenwoordige keizerrijk Abessynië behoort het grootste gedeelte der bevolking in naam nog tot deze oude christelijke kerk.

Men schat hun aantal op ongeveer drie millioen.

Het overige gedeelte bestaat voor de helft uit heidenen, die zich echter niet kunnen handhaven tegenover de andere mohammedaansche helft, die steeds meer opdringt.

Prof. Westermann, de groote Afrika-kenner, schatte in 1914 het aantal Mohammedanen in Abessynië op 500.000, maar hun getal is in de laatste 20 jaren minstens verdubbeld.

In dit land nu heeft de protestantsche zending voet aan wal gekregen. De eerste poging daartoe is vanuit Engeland ondernomen door de „Christian Mission Society" (C. M. S.).

Zooals zoovaak in de geschiedenis der zending, was het ook nu weer als door toeval, dat de aandacht op Abessynië viel. Een Abessynsche monnik had op aanraden van den Franschen consul in Alexandrië den Bijbel in zijn landstaal vertaald. Zijn manuscript werd ontdekt door een Engelsch zendeling, die het in 1818 naar Engeland bracht. In overleg met de C. M. S. ging het Britsch-Bijbelgenootschap er toe over om groote gedeelten van dit manuscript te drukken.

Na jaren wachten kregen een paar Engelsche zendelingen de kans Abessynië binnen te komen. In het onherbergzame land werden ze vriendelijk ontvangen. Een oorlog tusschen verschillende stammen maakte echter een einde aan de regeering van den vorst, op wiens bescherming de zendelingen aangewezen waren. Ze moesten het land verlaten. Zoo werd, het was 1843, de eerste poging verijdeld.

Toen de burgeroorlog door koning Theodorus bedwongen was, daagden er voor de zending hoopvoller tijden. De eerste zendeling der C. M. S. in Abessynië, Gobat, was ondertusschen bisschop in Jeruzalem geworden. Deze hield steeds het oog op zijn vroeger arbeidsterrein. En toen de tijd hem gunstig scheen, zond hij enkele mannen uit, hem door „Vader Spittler", de stichter van het Evangelisten-huis „St. Chrischona" bij Bazel, ter beschikking gesteld. 1855 kwamen deze bij Theodorus aan en werden met open armen ontvangen. Vooral op den Semietischen volksstam der Falascha richtte deze hun aandacht.

Het veelbelovende werk onder dezen stam lokte ook de Londensche Zendingsvereeniging, terwijl de Schotsche Jodenzending ook twee Chrischonabroeders zond. Enkele jaren slechts mochten deze mannen daar eensgezind arbeiden.

Intusschen ontwikkelde de toestand in het land zich in voor de zending ongunstigen zin. Het kwam zelfs zóó ver, dat de vorst alle Europeanen, ook de zendelingen, gevangen zette in de bergvesting Magdala. Twee jaren hebben ze daar moeten zuchten, tot een Engelsch leger hen bevrijdde. De binnenlandsche toestand liet toen een verder verblijf der zendelingen niet toe. Met het bevrijdingsleger verlieten ze het land.

De verbinding met de christen-geworden Falascha wisten ze echter intact te houden. Toch was het eerst in 1922 weer mogelijk om den arbeid onder dezen stam opnieuw aan te vangen.

Toen de bevrijde zendelingen met hun bevrijders Abessynië in het Zuiden verlieten, werd er in het Noorden van het land een nieuwe poging gewaagd om het Evangelie ingang te doen vinden. Ditmaal door de Zweedsche zending. Vanuit Zweden waren twee zendelingen uitgezonden om in die streken een nieuw arbeidsveld te vinden.

Via Massaua kwamen ze Abessynië binnen en kozen den stam der Kunama tot hun werkterrein. Conflicten tusschen de grensstammen daar maakten hun den arbeid bijna onmogelijk. Door de Kunama in een hachelijk oogenblik trouweloos in den steek gelaten, moesten de beide Zweden zich 1870 terugtrekken naar het tegenwoordige Italiaansche Erythrea.

In deze Italiaansche kolonie hebben ze tot op vandaag zich kunnen handhaven. Zwaar hebben ze het echter te verduren. Aan alle kanten wordt hun arbeid door de koloniale regeering bemoeilijkt. De oorzaak daarvan behoeven we niet ver te zoeken. De Roomsche koloniale regeeringen hebben met de protestantsche zending in hun gebieden niets op en waar ze kunnen, bemoeilijken zij den arbeid der zending. Reeds heeft de regeeringsinstantie in Erythrea den Zweedschen zendelingen doen weten, dat op het binnenkomen van nieuwe zendingskrachten geen prijs gesteld wordt. Dat beteekent vroeg of laat het einde van de Protestantsche zending in Erythrea. De zending is er nu in den haar restenden tijd zooveel mogelijk op uit, de inlandsche gemeenten zelfstandig te maken, voor het geval dat de Zweedsche zending er niet meer geduld zal worden.

In Abessynië zelf brak met de troonsbestijging van den tegenwoordigen keizer voor de zending een zeer gunstige tijd aan. De keizer is de zending zeer welwillend gezind. De United Presbyterian Mission heeft, daardoor aangemoedigd, in 1919 een poging gedaan om in Abessynië een grooten arbeid op te zetten. Dank zij fabelachtige sommen, haar uit Amerika ter beschikking gesteld, is haar dit gelukt.

Een geweldig hospitaal en vooral een landbouwproefstation doen ons het echt-Amerikaansch karakter van deze zending kennen. Ook de schoolarbeid werd door deze zending grootscheeps aangepakt. Het verzet van de inlandsche geestelijkheid daartegen is door den keizer gebroken.

Ook de Zweedsche zending heeft naast de Amerikaansche dankbaar gebruik weten te maken van de opnieuw geboden gelegenheid om in Abessynië te werken. De keizer had zelf op zijn Europareis in Zweden met deze zending kennis gemaakt en zijn belangstelling is de zending zeer ten goede gekomen.

Ook de Duitsche zending heeft in Abessynië weer gezocht naar arbeidsgelegenheid. In 1927 is de Hermannsburgerzending in het Westen van Abessynië begonnen. De kosten van dezen arbeid gaan de krachten van deze kleine groep echter ver te boven.

Naast deze internationale protestantsche zending werkt sinds 1839 ook de roomsche missie weer in Abessynië. De Lazaristen en Capucijnen staan hier op voorpost.

Van eenige wrijving of concurrentie was tot dusver geen sprake. Rustig kon de protestantsche zending arbeiden.

Ook bij het dreigend oorlogsgevaar hebben ze den raad van den keizer om het land te verlaten, niet willen opvolgen. Zij kenden hun plaats en meenden in deze hachelijke omstandigheden de hun toevertrouwde stammen niet te mogen verlaten.

Welke gevolgen echter de Italiaansche overval op Abessynië voor de zending hebben zal, is niet vooruit met zekerheid te zeggen. Mocht Italië de overwinning behalen en Abessynië aan zich onderwerpen, dan beteekent dit zeer waarschijnlijk het einde van de protestantsche zending daar.

De houding der Italiaansche regeering tegenover de Zweedsche zending in Erythrea spreekt hier boekdeelen en doet het ergste vreezen. Dan krijgt Rome de groote kans en de missie zal daarvan gebruik weten te maken.

Op een ander m.i. nog erger gevolg van den Italiaanschen roofoverval moge hier nog kort gewezen worden, een gevolg, dat niet alleen de zending in Abessynië, maar in heel de wereld treft.

Het conflict Italië-Abessynië is n.l. niet alleen door Mussolini, ook door de nationalistische bewegingen in Afrika en Azië gemaakt tot een rassen-conflict. En nu kan het niet anders of de aanval van het blanke Italië op het Afrikaansche Abessynië zal de tegenstelling blank-zwart nog meer verscherpen. In heel Afrika zal opnieuw het wachtwoord opgeld doen: Afrika voor de Afrikanen. En de zending uit het blanke Europa zal machteloos staan tegen de hoogoplaaiende vlammen van rassenhartstocht en rassenhaat. De reactie zal over heel de wereld gevoeld worden. Dat is misschien het meest te duchten gevaar dat de zending in de gegeven situatie bedreigt.

T. v. d. L.